

TIE HARJUN HUOMAAN

RAPORTTI VALTIMON PITÄJÄN KIRKONKYLÄN MAISEMALLISESTA
KEHITTÄMISSUUNNITELMASTA

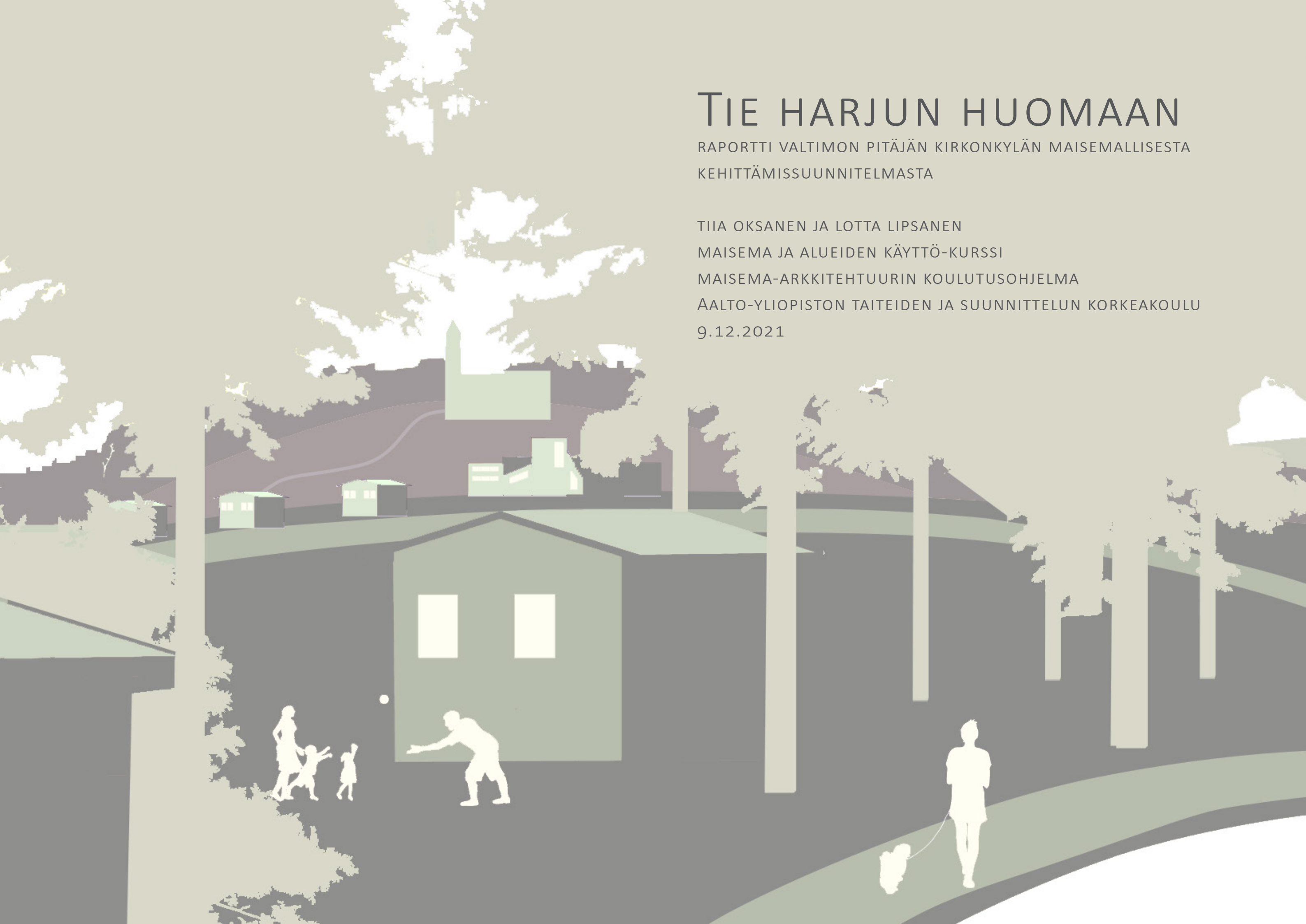
TIIA OKSANEN JA LOTTA LIPSANEN

MAISEMA JA ALUEIDEN KÄYTTÖ-KURSSI

MAISEMA-ARKKITEHTUURIN KOULUTUSOHJELMA

AALTO-YLIOPISTON TAITEIDEN JA SUUNNITTELUN KORKEAKOULU

9.12.2021

SISÄLLYSLUETTELO

MILJÖÖTYYPITYS	3
MILJÖÖTYYPITYSKARTTA	4
LEIKKAUKSET	5
NELIKENTTÄ - ANALYYSI	6
KEHITTÄMISSUUNNITELMA	7
TIE HARJUN HUOMAAN-KONSEPTI	8
KEHITTÄMISSUUNNITELMAKARTAT	9
REITTI- JA KOHDEKARTTA	17
KOHDESUUNNITELMAT	18
KOHDESUUNNITELMAKOHTEET	19
KESKUSKADUN KOHDESUUNNITELMAT	20
LÄNTINEN SAAPUMINEN KESKUSKADULLE	24
ITÄINEN SAAPUMINEN KESKUSKADULLE	27
MAISEMANHOITO-OHJE	28
LÄHTEET	33

JOHDANTO

Tämä raportti on toteutettu Maisema ja alueiden käyttö-kurssin kurs-
sityönä. Raportin tarkoituksena on kuvata kurssityönä tehtyä mai-
semallista kehittämissuunnitelmaa, jonka kohteena toimi Valtimon
pitäjän kirkonkylä.

Osana kurssityötä kävimme tutustumassa Nurmeksen Vanhan
Kauppalan ympäristöön sekä Valtimon taajamaan. Vierailun yhtey-
dessä toteutimme asukastilaisuuden Nurmeksessa Kirkkokadun
yläkoululla. Tilaisuuden tarkoituksena oli kuulla alueen asukkaiden
näkemyksiä Nurmeksesta ja heidän ajatuksiaan kehittämisen suun-
nasta. Tilaisuudesta koostettiin yhteenveto, jota hyödynsimme
suunnitelman tekemisessä.

Toteutimme myös kaikkien kurssin osallistujien voimin maise-
maselvityksen, joka käsitteli laajasti Nurmeksen ympäristö- ja kult-
tuuritekijöitä. Maisemaselvitys toimi pohjatietona kehittämissuunni-
telmalle.

MILJÖÖTYYPITYS

TIIA OKSANEN JA LOTTA LIPSANEN

MAISEMA JA ALUEIDEN KÄYTTÖ

AALTO-YLIOPISTO

SYKSY 2021

MILJÖÖTYYPITYSKARTTA 1:10 000

AVOIN VIJELYMAISEMA

Laajat peltoaukeat luovat pitkiä näkymiä muuten vahvasti metsäiseen maisemaan. Kumpuilevassa maastossa pellot sijoittuvat loivemmille alueille ja rajautuvat metsiin. Pellojen vierelle sijoittuu satunnaisesti asutusta. Järvien rannoilla peltoalan ja veden väliin jää puustoinen kaistale estäen suoran järvinäkymän.

METSÄ

Tarkastelualueen metsät ovat maastonmuodoiltaan kumpuilevia. Korkeimmilla huipuilla on avokalliota ja rinteiden väliin jäävien painanteiden soita on suuriltaan ojitettu metsiksi. Metsät ovat havupuuvaltaisia.

SULJETTU LOIVAPIIRTEINEN RANTA

Loivat ja metsäiset rannat ovat lehtipuuvaltaisia.

SULJETTU JYRKKÄPIIRTEINEN RANTA

Jyrkkäpiirteiset ja metsäiset rannat ovat havupuuvaltaisia.

PALVELUT

Palvelut sijoittuvat pääosin Valtimon Keskuskadun läheisyyteen. Julkisten palveluiden lisäksi alueelta löytyy muutamia kauppiaita. Verkkoniemellä sijaitsee Riveria ammattiopisto, joka tarjoaa metsäalan koulutusta, joka on tärkeä elinkeino alueella.

PIENTALOVALTAISTA ASUTUSTA

Alueella on sekä omakotitaloja että rivitaloja. Rakennukset ovat pääosin tasaisella harjukankaalla. Talot sijoittuvat väljästi suhteessa toisiinsa ja niillä on omat pihat.

KIRKOLLISET ALUEET

Valtimon kirkko sijaitsee Valtimon kirkonkylän läpi kulkevan harjun päällä. Hautausmaa sen sijaan sijaitsee tasaisemmalla harjukankaalla. Valtimon ortodoksinen kirkko ja hautausmaa sijaitsee pohjoisemmassa harjulla.

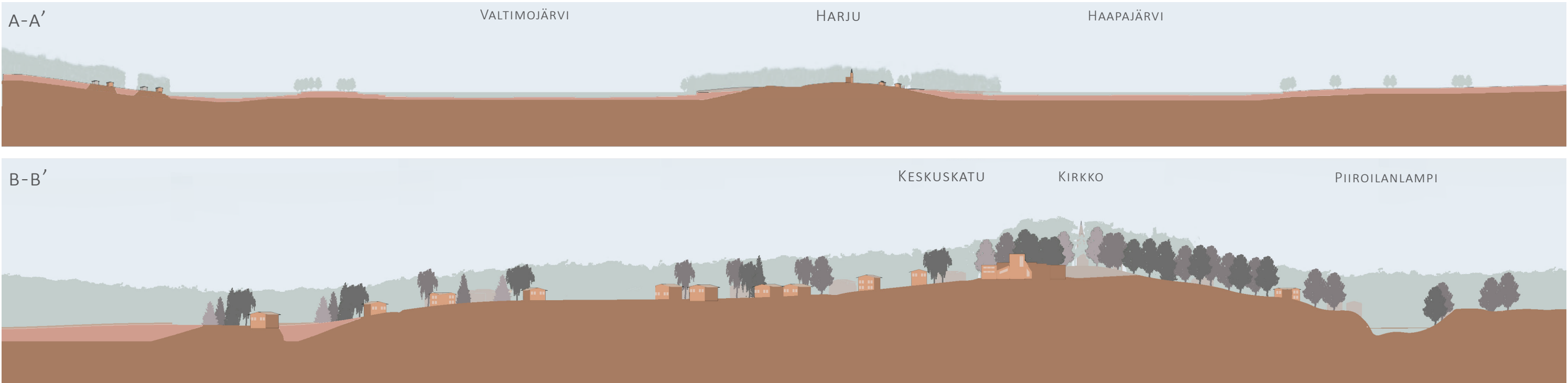
VIRKISTYSALUE

Alueeseen kuuluu sekä liikuntaan suunnatut kentät että puistot.

TEOLLISUUSALUE

Pienteollisuusalue

LEIKKAUKSET

- MOREENIMAALAJIT JA HARJUN ALUE
- HIENORAKEISET LAJITTUNEET MAALAJIT

KULTTUURI

- Puukoulun ympäristö
- Makasiinimuseo
- Kaksi kirkkoa: ortodoksinen ja luterilainen
- Lasistudio Korpinoita
- Reino Juutisen kotimuseo

TOIMINNALLISUUS

- Lokkisaaren alue ja uimala
- Verkkojoen luontopolku
- Rantareitit
- Valtimon yhtenäiskoulu ja ammattiopisto

VAHVUUDET

MAISEMA

- Kaunis maasto: harju, järvet, ympäröivät vaarat, peltonäkymät
- Kylänraitti ja sen mielenkiintoiset rakennukset
- Näkymät järville
- Asuintalojen hoidetut pihat

TILALLISET HEIKKOUEDET

- Torin puute
- Onko nuorille sopivia ajanviettopaikkoja?
- Etenkin keskuskadulla rakennusten välinen tila jäsentämätöntä
- Turhaa parkkitilaa
- Yhtenäisyyden puute esimerkiksi opasteissa

HEIKKOUEDET

HOITAMATTOMUUS

- Keskuskadun ränsistyneisyys
- Tiestö isolta osin huonokuntoista
- Huoltamattomat ja autioituneet rakennukset

KULTTUURI JA HISTORIA

- Keskuskadun ehostamisen myötä sympaattisen pikkukylän tuntu
- Kulttuurin ja historian esiin nostaminen
- Vanhan arvostaminen esimerkiksi rakennuskannassa

MAHDOLLISUUDET

UUDET ASUKKAAT, MÖKKILÄISET JA MATKAILIJAT

- Houkuttelevuus lapsiperheille
- Mökkeily
- Retkeilyreittien lisääminen
- Hiihtomaastot
- Tunnettavuuden lisääminen

TALOUDELLISET ONGELMAT

- Budjetin rajallisuus
- Muuttotappio
- Ikääntyvä väestö
- Maa- ja metsätalouden tulevaisuus
- Palveluiden väheneminen
- Lähikaupunkien ja kuntien vetovoimaisuus

UHAT

YMPÄRISTÖLLISET UHAT

- Monimuotoisuuden väheneminen: talousmetsät ja ojitetut suot
- Ilmastonmuutos

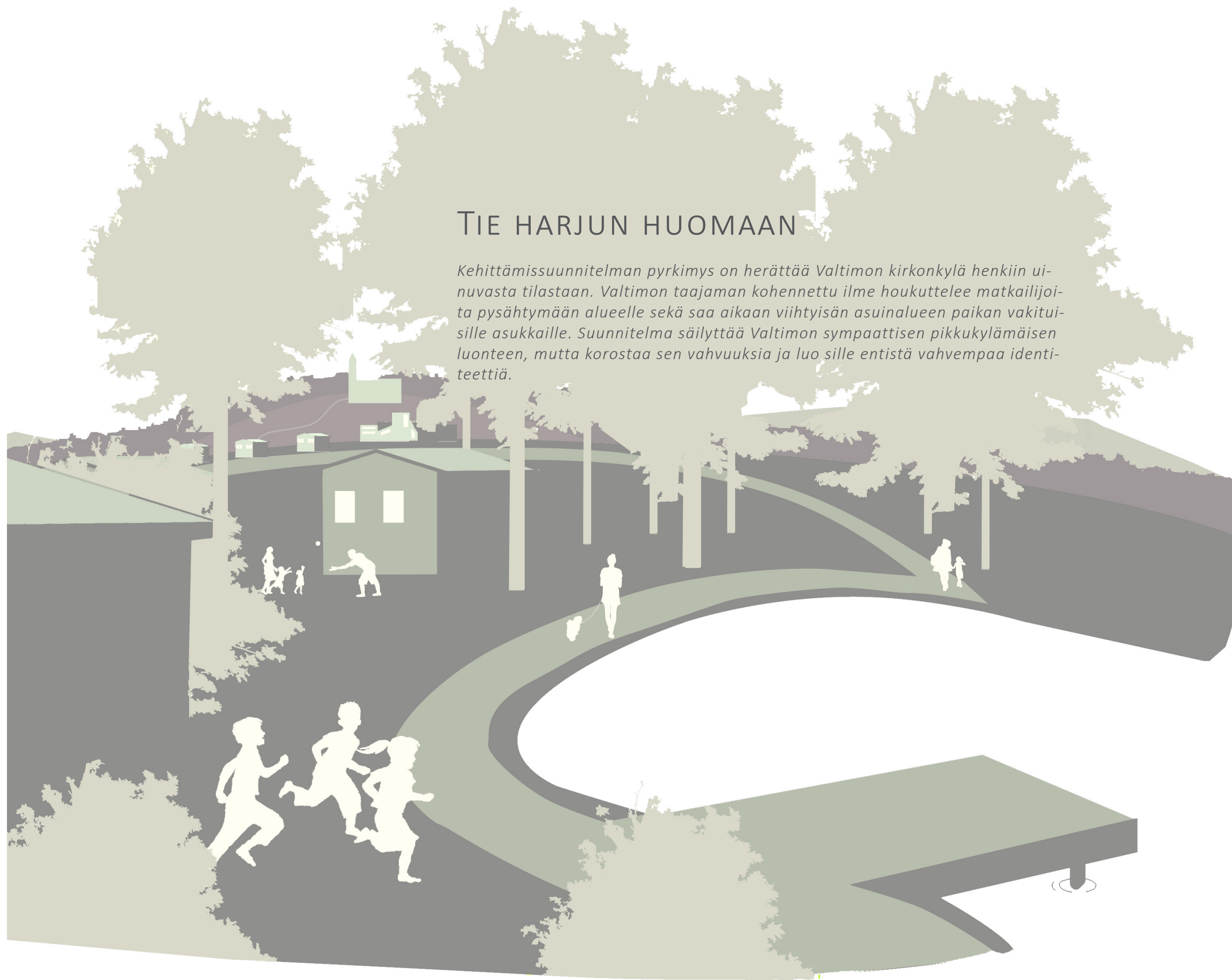
NELIKENTTÄ-ANALYYSI

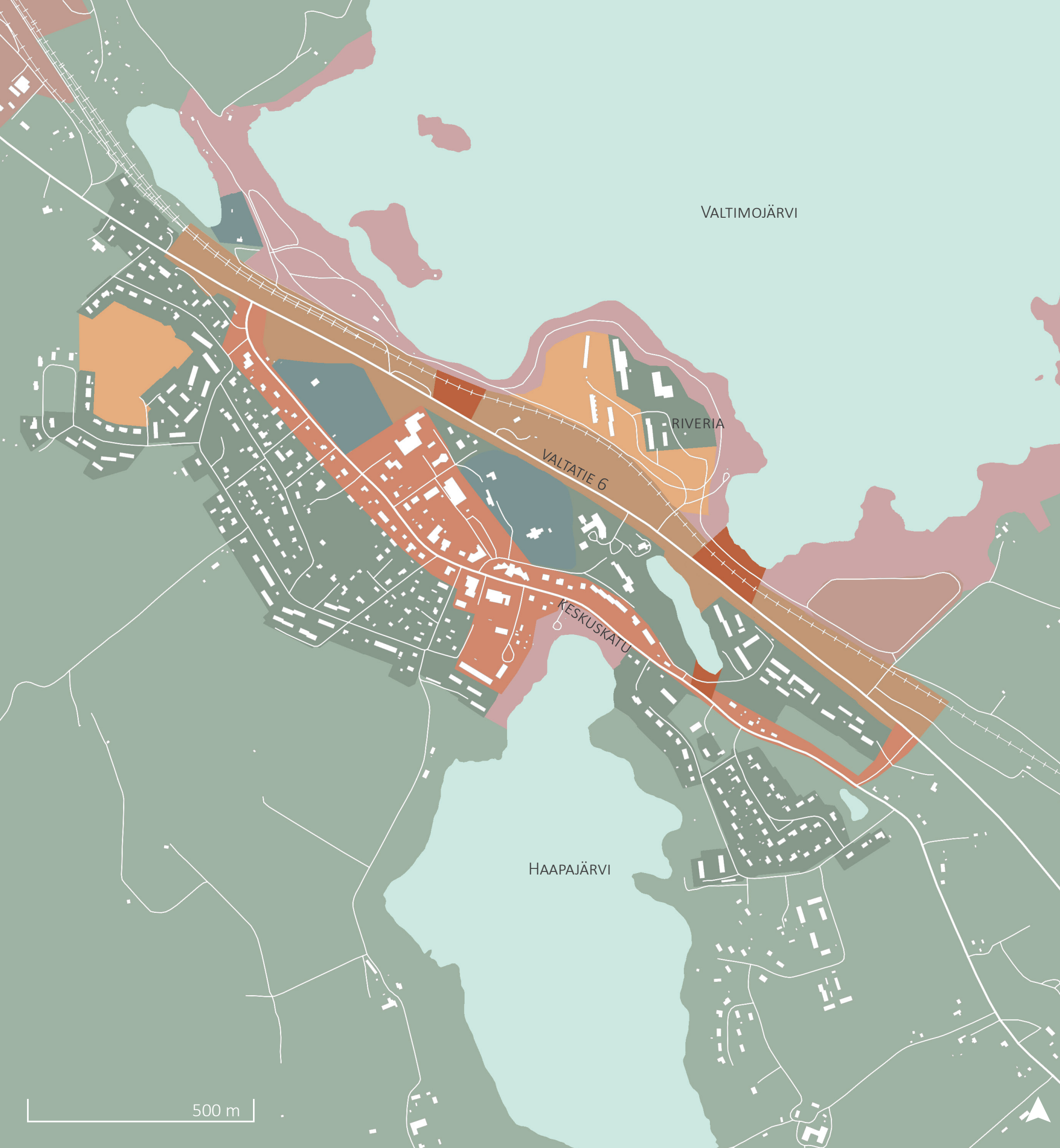
Nelikenttä-analyysi on tehty Valtimon vierailun, asukastilaisuuden ja maisemaselvityksen yhteenvetona. Analyysi on toiminut suunnitelman pohjana.

KEHITTÄMISSUUNNITELMA
TIIA OKSANEN JA LOTTA LIPSANEN
MAISEMA JA ALUEIDEN KÄYTTÖ
AALTO-YLIOPISTO
SYKSY 2021

TIE HARJUN HUOMAAN

Kehittämissuunnitelman pyrkimys on herättää Valtimon kirkonkylä henkiin uinuvasta tilastaan. Valtimon taajaman kohennettu ilme houkuttelee matkailijoita pysähtymään alueelle sekä saa aikaan viihtyisän asuinalueen paikan vakituksille asukkaille. Suunnitelma säilyttää Valtimon sympaattisen pikkukylämäisen luonteen, mutta korostaa sen vahvuuksia ja luo sille entistä vahvempaa identiteettiä.

YLLÄPIDETTÄVÄÄ

MAA- JA METSÄTALOUSHILJÖÖ

Valtimon maisemalle ominaista on avaran peltomaiseman ja metsien vaihtelu. Näitä tulee ylläpitää ja vaalia. Metsien hakuiden vaikutusta tulee arvioida maiseman kannalta. Etenkin taajaman läheisyydessä tulee välttää isoja hakkuita.

TAAJAMAN ASUINALUE

Alueella on pääsääntöisesti omakoti- ja rivitaloasumista. Rakennukset asettuvat väljästi suhteessa toisiinsa ja jokaisella rakennuksella on omaa pihaa.

KIRKKOJEN YMPÄRISTÖT

Valtimon kirkot ja näiden hautausmaat ovat alueelle historian ja kulttuurin kannalta merkittäviä. Näitä tulee huoltaa ja hoitaa, jotta niille ominainen ilme säilyy edustavana. Erityisesti puukirkko harjun laella ja sen ympäristö ovat vahvasti mukana luomassa koko kylän rakennetta ja tunnelmaa. Kirkon torni on oleellinen maamerkki, joten sen näkyvyydestä tulee pitää huolta.

KEHITETTÄVÄÄ

KESKUSKADUN YMPÄRISTÖ

Keskuskadulle sijoittuu Valtimon oleellimmat palvelut ja valtaosa asutuksesta sen läheisyyteen. Keskustan alue kaipaakin kehittämistä tilan paremmassa käyttöönotossa. Viihtyisyyden ja kutsuvuuden lisäämiseksi avonaisten tai tyhjien tilojen käyttöönottoa tulee miettiä eri tarkoituksiin. Lisäksi tuomalla Keskuskadun ympäristöön enemmän kasvillisuutta saadaan tilaa viihtyisämmäksi ja jäsenellymmäksi. Sisäänkäyntejä taajamaan tulee myös kohentaa, jotta satunnainenkin kulkija voisi helpommin löytää Valtimolle.

RANNAT

Järvien läsnäolo on yksi Valtimon vahvuuksista. Rantojen tulee olla hoidetut virkistyskäyttöä ajatellen, mutta kuitenkin luonnon ehdoilla.

VALTATIE 6:N YMPÄRISTÖ

Valtimon läpi kulkevat sekä Valtatie 6 että junarata. Nämä jatkavat kylärakenteen kahtia ja asuminen ja palvelut painottuvat pääosin Haapajärven puolelle harjua. Valtimojärven rannat ovat kuitenkin oivalliset virkistyskäyttöön niin asukkaille kuin matkailijoille ja siellä sijaitsee myös Ammattikoulu Riveria. Näiden kahden eri puolen yhteyttä tulee vahvistaa sekä alueen monipuolistumisen että liikenneturvallisuuden vuoksi.

NÄKYMIIEN AVAUS

Avaamalla näkymiä järviä kohti saa Valtimon kauniin ympäristön paremmin esille.

TEOLLISUUS ALUEET

Teollisuusalueet sijoittuvat Valtatien ja junaradan varteen. Näiden alueiden kohdalla tulee olla suojakasvillisuutta, joka pehmentää näkymää.

KEHITETTÄVÄT VIHERALUEET

Alueiden virkistyskäyttöä kehitetään lisäämällä puustoa ja muuta kasvillisuutta

KESKUSKADUN YMPÄRISTÖ

Kirkonkylän pääkadulla, Keskuskadulla on kerrostumia eri vuosikymmeniltä. Kadun varrelle sijoittuu muutamia kauppiaita ja palveluita sekä jonkin verran asuinrakennuksia. Kuitenkin yleistunnelma Keskuskadulla on huoltamaton ja katu näyttää paikoin jopa hylätyltä. Väljästi asettuvat talot, laajalti käytetty asfaltti ja epämääräiset tyhjät alueet heikentävät kadun tunnelmaa.

Keskuskadun paremmalla jäsentelyllä, erilaisilla huoltotoimenpiteillä ja uusien toimintojen tuomisella kadusta saadaan eläväisempi. Itse Keskuskadun varsi on myös niukka kasvillisuuden suhteen, joten tuomalla lisää esimerkiksi katupuita ja istutuksia, saadaan katu kodikkaamman tuntuiseksi. Pääkadun viihtyisyys parantaa niin jo olemassa olevien asukkaiden viihtyvyyttä ja kiinnostusta Valtimoa kohtaan kuin myös houkuttelee uusia ihmisiä tutustumaan tähän sympaattiseen kylään.

VAJAAKÄYTÖLLÄ OLEVAT ALUEET

Esimerkkejä alueista, joita kohentamalla on mahdollista nostaa koko Keskuskadun viihtyisyyttä.

Ehdotuksia alueiden uudistamiseksi

- Uutta asumista
- Puistomaista aluetta (nurmea, istutuksia, puustoa, penkkejä)
- Uusia istutuksia
- Niitty
- Leikkikenttä
- Skeittiparkki
- Turhan asfaltin vaihtaminen hiekaksi tai nurmeksi

KESKUSKADUN SISÄÄNKÄYNNIT

1. Tällä hetkellä risteyksestä näkyy Keskuskadun läntinen pääty, josta pilkottaa autio huoltoasema. Näkymä viestii heti kolkoudesta, minkä vuoksi saapumisaluetta tulee kehittää. Huoltoasema ehdotetaan purettavaksi ja tilalle kaavoitettavaksi esimerkiksi asumista. Tärkeintä on saada näkymä sellaiseksi, että se viestii eloisasta kylästä.
2. Itäinen sisäänkäynti Keskuskadulle on Keskuskadun kannalta huomaamattomampi, sillä siitä on vielä jonkin verran matkaa taajamaan ja tiiviimmän rakentamisen pariin. Tämän vuoksi alueella tulee lähinnä kiinnittää huomiota siistiin olemukseen. Risteykseen ehdotetaan myös uutta puukujanetta, joka tekisi risteyksen näkyvämmäksi.

Mahdollinen sijainti uudelle maamerkille

NÄKYMIIEN AVAUS

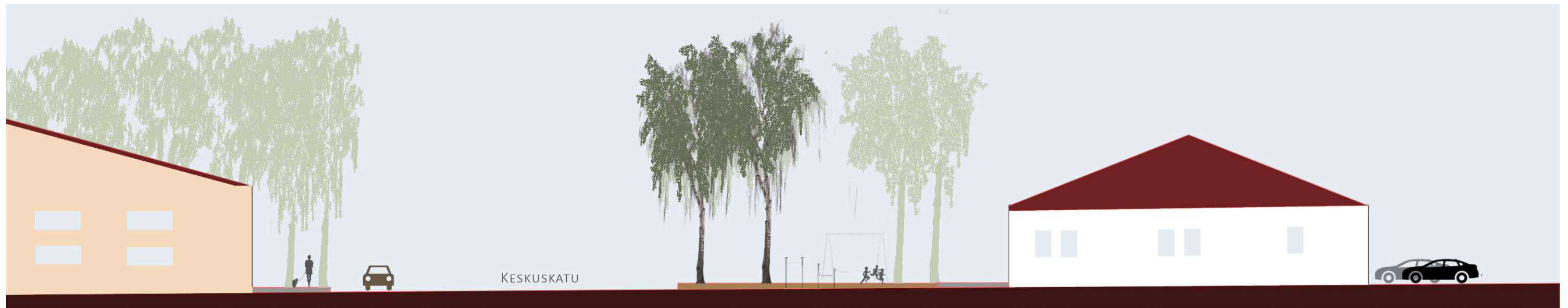
Harventamalla puita hillitysti avautuu kaunis näkymä ensin Piiroilanlammelle ja siitä Valtimojärvelle.

PERIAATELEIKKAUS KESKUSKADUN KOHENTAMISESTA

KESKUSKADUN NYKYTILANNE

KEHITYSEHDOTUS KESKUSKADULLE

- Keskuskadun varrelle tulee uusia katupuita ja istutuksia
- Parkkipaikat pyritään siirtämään pois katutilan välittömästä läheisyydestä
- Keskuskadun varrelle tuodaan lisää toiminnallisuutta ylimääräisten asfalttikenttien tilalle
- Kadun varrella sijaitsevia rakennuksia kunnostetaan

1.

2.

3.

REFERENSSIKUVIA MAAMERKISTÄ

4.

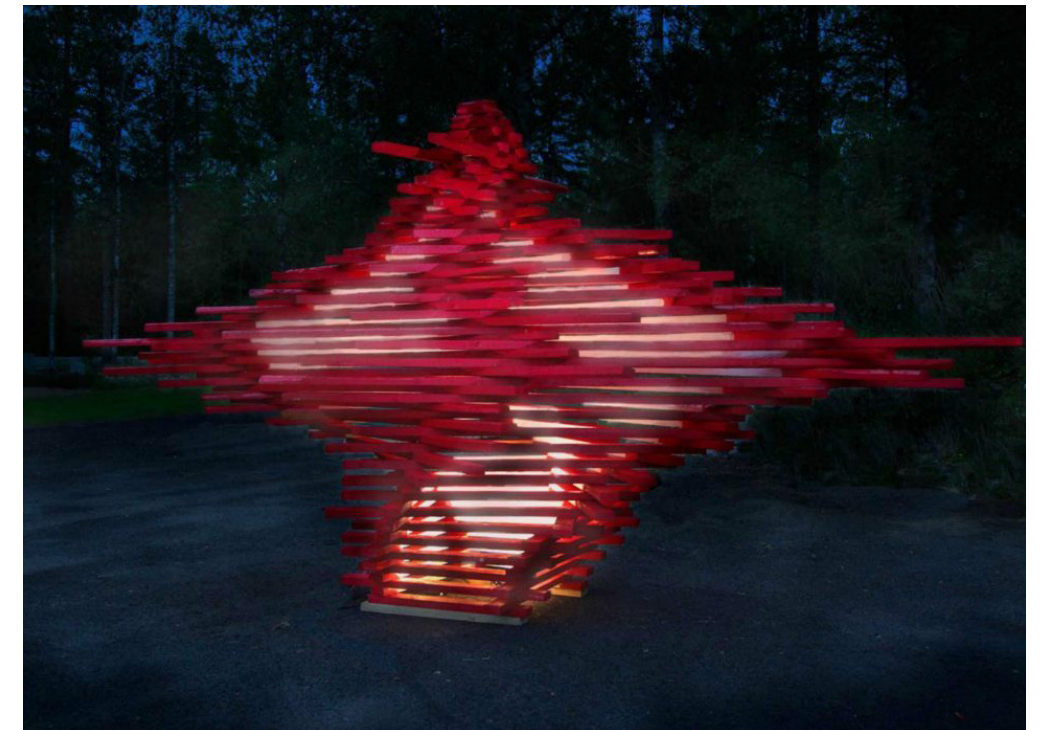
5.

6.

7.

8.

Uusi maamerkki Keskuskadun sisäänkäynnin läheisyydessä viestii Valtimon kulttuurista sekä kiinnittää ohikulkijan huomion. Maamerkiksi sopisi paikalliselta taiteilijalta tilattu julkinen taideteos, joka voi olla esimerkiksi ympäristötaidetta. Taideteoksessa on viittauksia esimerkiksi Valtimon historiaan, luontoon tai kulttuuriin.

RANNAT

Valtimon rannat ovat otolliset virkistyskäyttöön niin asukkaille kuin matkailijoillekin. Niille pääsy tulee olla vaivatonta, minkä vuoksi valtatie ja junaradan ylittämistä tulee helpottaa. Matkailijoita tulee myös ohjata opastein poikkeamaan myös muualla Valtimolla ja tutustumaan sen palveluihin.

VALTIMOJÄRVEN RANTA

Valtimojärven puoleisella rantaosuudella kulkee jo UKK-reitti, mutta reitistöä voisi laajentaa Pitkäniemen suuntaan. Virkistysreiteille tulee olla riittävästi tilaa ja niistä pitää huolehtia. Verkkoniemellä sijaitseva ammattiopisto ei saa viedä liikaa tilaa ja hallita liikaa alueen maisemaa. Laadukkaat ja ympärivuotisesti hoidetut virkistysreitit palvelevat niin asukkaita kuin matkailijoitakin. Koska itse kylärakenne sijaitsee junaradan ja valtatie toisella puolella, olisi tärkeää, että reitiltä on myös selkeä opastus kylän puolelle.

--- Kehitettävää reitistöä

→ Kulkua ohjataan opastein tutustumaan Valtimon keskusta

LOKKISAAREN ALUE

Lokkisaarella sijaitsee upea uimapaikka ja sen ympäristö on kaunista harjumaastoa. Alue on otollinen esimerkiksi matkailuautoilijoille.

Uusi sauna rannan välittömässä läheisyydessä tuo alueelle monipuolisempaa käyttöä vuodenajasta riippumatta. Sauna voi toimia niin asukkaiden kohtaamispaikkana kuin matkailijoiden vuokrattavana. Sauna myös mahdollistaa mielekkään avantouinnin talvisin.

○ Ehdotus saunan paikalle

HAAPAJÄRVEN RANTA

Haapajärven ranta sijaitsee aivan Keskuskadun kyljessä, minkä vuoksi se olisi hyvä saada monipuoliseen käyttöön. Tällä hetkellä ranta on lähinnä veneilijöiden käytössä ja toimii veneiden säilytyspaikkana. Rannalla sijaitsee myös laituri ja laavu.

Rannan yleisilmettä kohennetaan siistimällä kasvillisuutta sekä hiekka-alueita. Pieni siistitty uimaranta sekä penkit tuovat alueelle lisäkäyttöä. Uusi reitistö yhdistää puukoulun seudun ja toisaalta eri asuinalueita paremmin rantaan.

--- Ehdotettu uusi reitistö

--- UKK-reitti

REFERENSSIKUVIA OPASTEISTA

9.

10.

11.

12.

Uudet opasteet ohjaavat kulkijaa parannelluille luontopoluille. Opasteet sisältävät myös infokylttejä, joissa kerrotaan tietoa kyseisen paikan ominaispiirteistä kuten historiasta, luonnosta tai kulttuurista.

VALTATIE 6:N YMPÄRISTÖ

Valtimo on helppo ohittaa huomaamattaan autolla liikkeessä. Tätä ongelmaa tulee parantaa korostamalla saapumisia kirkonkylän keskusta ja kehittämällä tienvarsien siisteyttä ja näkymiä. Valtatie 6 ympäristö tuntuu myös paikoitellen todella avaralta ja siksi kolkolta. Tuomalla lisää puustoa avoimimpiin kohtiin on mahdollista pienentää tien avaruutta sekä peittää epämieluisia näkymiä ja toisaalta tuoda suojaa asuintalojen eteen.

LEVÄHDYSPAIKKA

Levähdyspaikalta on hienot näkymät Valtimojärvelle ja siksi näkymistä nauttimista korostetaan tuomalla paikalle näköalatasanne sekä istumapaikkoja, jotka kehottavat saapujaa nauttimaan maisemista. Levähdyspaikalta tulee myös olla helpot opasteet ja infokyltit, jotka ohjaavat tutustumaan esimerkiksi Lökkisaaren alueeseen tai Keskuskadun ympäristöön ja palveluihin.

TIENYLITYSTÄ TEHTÄVÄ HELPOMMAKSI JA TURVALLISEMMAKSI

NÄKYMIIEN AVAUS

Avaamalla näkymiä järviä kohti saa Valtimon kauniin ympäristön paremmin esille.

NÄKYMIIEN AVAUSKOHDAT:

13.

14.

REFERENSSIKUVIA LEVÄHDYSPAIKASTA

15.

Levähdyspaikalta aukeaa näkymät järvimaisemille. Levähdyspaikka voi sisältää esimerkiksi katoksen tai penkkejä. Sen arkkitehtoniset ominaisuudet ovat vapaita, mutta paikan luonteelle sopivia.

16.

17.

REITTI- JA KOHDEKARTTA

Karttaan on kerätty Valtimon vanhoja kohteita sekä uusia kohde-ehdotuksia. Lisäksi kartalla on näkyvissä kävelyyn soveltuvat reitit ja polut sekä Haapajärven rannalle ehdotettu uusi reitistö.

UUDET KOHTEET

1. Lokkisaaren uusi sauna
2. Keskuskadun sisäänkäynnin uusi maamerkki
3. Uuden torin sijainti
4. Uudistettu Haapajärven ranta

MUUT KOHTEET

1. Ortodoksinen kirkko Tsasouna
2. DiscGolf-rata
3. Hautausmaa ja siunauskappeli
4. Urheilukenttä
5. Luterilainen kirkko
6. Valtimon kunnantalo
7. Puukoulun alue, koulumuseo ja kesäkahvila
8. Kylänrinne
9. Mäkelän laavu
10. Valtimo-seuran Makasiinimuseo
11. Vanhan uimalan laavu

- UKK-reitti
- Uusi Haapajärven reitti
- Polut sekä pyörä- ja kävelytiet

KOHDESUUNNITELMAT
TIIA OKSANEN JA LOTTA LIPSANEN
MAISEMA JA ALUEIDEN KÄYTTÖ
AALTO-YLIOPISTO
SYKSY 2021

KOHDESUUNNITELMAKOHTEET

LÄNTINEN SISÄÄNKÄYNTI

TORI

HAAPAJÄRVEN RANTA

JUKOLANKUJAN
PUISTO

ITÄINEN SISÄÄNKÄYNTI

Tie harjun huomaan-konseptia tukemaan on tehty kohdesuunnitelmat, jotka edesauttavat Valtimon pitäjän kirkonkylän paremmin huomatuksi tulemistä sekä kohentavat alueen tunnelmaa. Kohdesuunnitelmissa on tarkasteltu sisäänkäyntejä Keskuskadulle sekä Keskuskadun merkittäviä kohtia, eli uutta toria, uutta puistoa ja uudistettua Haapajärven rantaa.

VALTIMON TORI

Varsinainen tori sijoittuu Keskuskadun varrelle ja sitä korostaa uusi laatoitus. Tarpeen mukaan torialuetta voidaan laajentaa katkoviivan näyttämälle alueelle kohti harjun vierustaa.

Viihtyisyyden ja torin tilan tunnun luomiseksi kadun varteen tuodaan uusia puita ja pensaita. Lisäksi torille tuodaan penkkejä ja aukion keskellä on vuodenajasta riippuen istutuksia tai esimerkiksi joulukuusi.

Vanhan kauppahallin alakerta voidaan ottaa käyttöön liiketilaksi esimerkiksi kahvilatoimintaa varten tai asukkaiden yhteiskäyttötilaksi. Rakennuksen matalaa osaa voi myös ottaa luovasti mukaan tapahtumien järjestämisessä.

HAAPAJÄRVEN RANTA

Haaparantaa uudistetaan rajaamalla selkeät rannat uimista ja veneilyä varten. Rantojen välissä oleva laituri ja uudet puistutukset erottavat ja rauhoittavat rannat.

Venerannalla on osoitettuna alue johon säilytettävät veneet voi jättää. Lisäksi rannan yhteyteen tulee vaja, joka voidaan ottaa veneilijöiden käyttöön.

JUKOLANKUJAN PUISTO

S-Marketin takainen kenttä on pelkkää asfalttia, joten alueelle ehdotetaan uutta puistoaluetta. Alueella sijaitsee kierrätyspiste, joten puiston suunnitelmassa otetaan huomioon helppo kulku pisteelle.

Tori rajaus

Olemassa olevaa puustoa

Uusi puu, Uusi pensas

Uusi tai kehitettävä viheralue

Korkeuskäyrät 5 m välein

Kierrätyspiste

50 m

Venekujan laavu

Vaja veneilijöiden tarpeisiin

Uimaranta

Veneranta

Uusi rantapolku

VALTIMON TORI
LEIKKAUS A-A'
LEIKKAUS B-B'

LEIKKAUKSESSA ON ESITETTY JOULUISTA TUNNELMAA
UUDELTA TORILTA

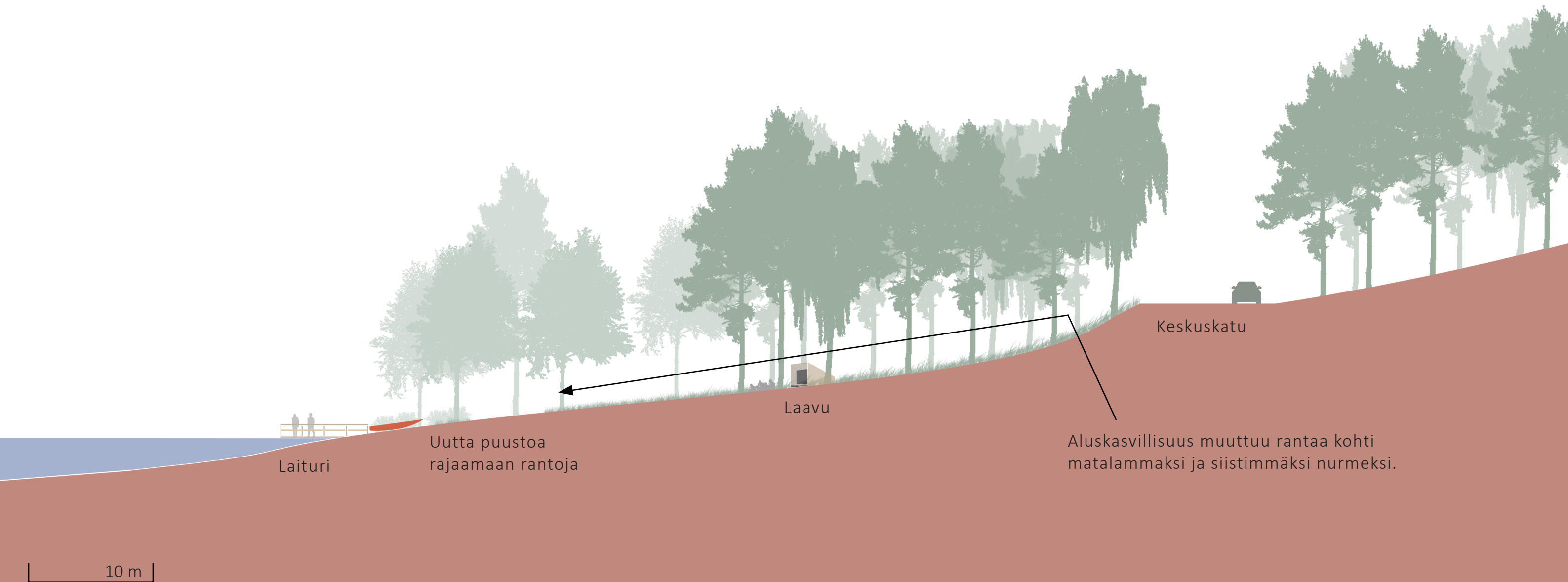

KESÄINEN TORI JA KESKUSKATU

HAAPAJÄRVEN RANTA

LEIKKAUS C-C'

LÄNTINEN SAAPUMINEN KESKUSKADULLE

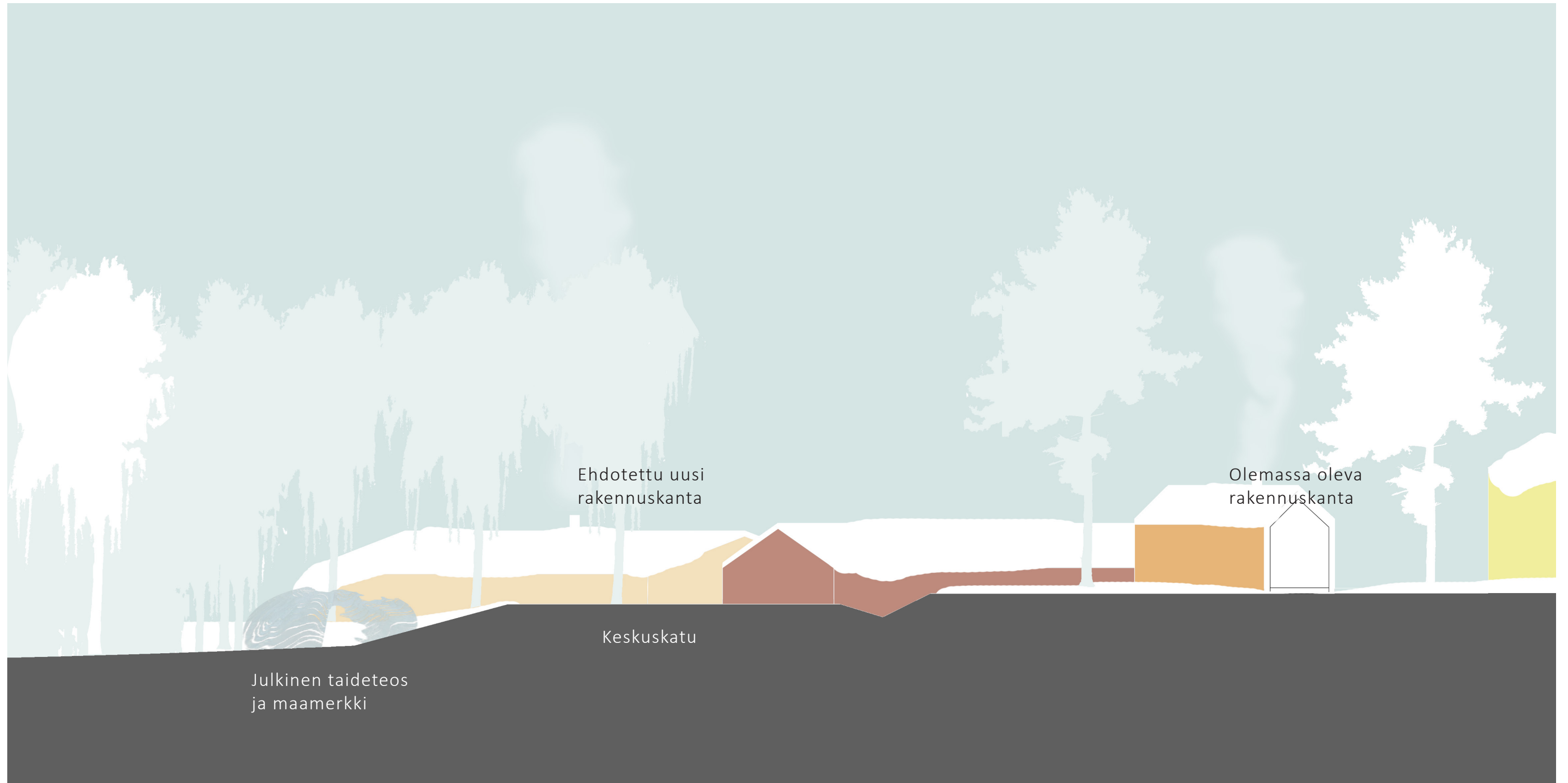
Sisäänkäynneistä tehdään tunnelmaltaan jäsenneilympää ja houkuttelevaa ohikulkijoita kääntymään Keskuskadulle.

LÄNTINEN SAAPUMINEN KESKUSKADULLE

LÄNTINEN SAAPUMINEN KESKUSKADULLE

LEIKKAUS D-D'

ITÄINEN SAAPUMINEN KESKUSKADULLE

MAISEMANHOITO-OHJE
TIIA OKSANEN JA LOTTA LIPSANEN
MAISEMA JA ALUEIDEN KÄYTTÖ
AALTO-YLIOPISTO
SYKSY 2021

MAISEMANHOIDON YLEISSUUNNITELMA

MAISEMANHOIDON TAVOITTEET

Maisemahoito-ohjeen tavoitteena on turvata Valtimolle ominaisten piirteiden säilyminen ja niiden korostaminen maisemallisen identiteetin vahvistamiseksi. Maisemanhoidon visiona on hyvinvoiva kylä, jonka maisemallisen identiteetin luovat vahvat maisemalliset ominaispiirteet sekä maa- ja metsätalouden osuus ympäristön muokkaajana nyt ja menneisyydessä.

Hoitosuunnitelmassa on hoitosuosituksia niin yleisesti koskien Valtimon maisemallisia piirteitä kuin myös tarkemmat hoitosuunnitelmat koskien kurssityön kohdesuunnitelma-alueita.

NÄKYMÄT JA KULTTUURIMAISEMAT

Valtimon pitäjän kirkonkylän ja sen ympäristön maiseman ominaispiirteitä ovat korkeusvaihtelut ja veden läheisyys. Korkeusvaihteluita luovat niin kylärakenteen läpi kulkeva harju, että ympäristön vaarat ja muu maaston kumpuilu. Taajama sijoittuu kahden järven, Haapajärven ja Valtimojärven, väliin. Maisema tasapainoilee viljelymaisemien ja metsien välillä.

Edellä mainitut piirteet mahdollistavat pitkiä näkymiä joko kohti viljelymaita tai järviä. Nämä ovat Valtimolle maisemallisesti tärkeitä, minkä vuoksi tilanteen mukaan näkymiä tulee joko avata tai ylläpitää avonaisina. Olemassa oleva puusto säilytetään paikoissa, joissa ei avata näkymiä. Erityisesti aukeilla paikoilla kasvaneet suurikokoiset yksittäispuut on säilytettävä. Maisemassa näkyvät teollisuuden aiheuttamat aukot maisemoidaan piiloon istutettavalla puustolla.

Puustoa istutetaan Valtatie 6:n varteen paikoille, joissa ne eivät peitä suunnitteilla olevia näkymien avauksia. Uutta puustoa lisätään mahdollisuuksien mukaan niin, ettei liikenneturvallisuus vaarannu.

Vanhat maaseutumiljööt ja peltonäkymät ovat arvokkaita kulttuurimaisemia Valtimolla. Peltonäkymät säilytetään avoimina. Uutta rakennuskantaa tai kasvillisuutta ei tuoda tienvarteen peittämään näitä näkymiä. Pellot tulee pitää niitettynä. Pusikoitumisen estämiseksi taimikko on poistettava säännöllisin väliajoin.

Vanhat maatalouspihapiirit edustavat Valtimon ominaispiirteitä, minkä vuoksi näiden ympäristöä tulee vaalia. Esimerkiksi Keskuskadun varrelle sijoittuva näkymä maatalouspihapiiriin ja siitä Haapajärvelle tulee säilyttää entisellään (kuva 20). Erityistä huomiota on kiinnitettävä Haapajärvelle avautuvaan näkymään.

KESKUSKADUN YMPÄRISTÖ

Keskuskadun yleisilme on kulahtanut johtuen rakennusten huonokuntoisuudesta, kasvillisuuden hoitamattomuudesta ja puutteesta ja tilan jäsentelemättömyydestä. Lisäksi laajat asfalttikentät vailla tarkoitusta luovat karua tunnelmaa. Syy rakennusten ja niiden ympäristön huonokuntoisuuteen on pitkälti tilojen autioituminen. Valtimon tulevaisuuden kannalta olisi tärkeää saada autioitumisen kierre katki, jota rakennusten rapistuminen edesauttaa.

Rakennukset eri vuosikymmeniltä luovat kerrostumia Keskuskadun varrelle. Tunnelman säilymiseksi onkin tärkeää, että huonokuntoisimpien rakennusten yleisilmettä kohennetaan pintojen uusimisella ja ympäristöjen siistimisellä. Rakennusten pinnat uusitaan säilyttäen alkuperäiset materiaalit ja värit.

PUUKUJANTEET

Keskuskadun olemassa olevaa tietä vierustavaa puustoa jatketaan paikoissa, joissa uuden kasvillisuuden lisääminen on mahdollista. Lajina käytetään koivua. Koivua istutetaan viiden metrin välein ja kahden metrin etäisyydelle asfaltista luoden puukujamaista tunnelmaa. Uutta puustoa voi jättää lisäämättä, jos kyseinen kohta on liian ahdas tai jos puukujat peittäisivät merkittävästi julkisivuja tai näkymiä. Ylimääräistä asfalttikenttää poistetaan ja muutetaan istutusalueiksi. Jos puusto vahingoittuu tai lähestyy elinikänsä päätettä, aletaan puukujia uusimaan.

19. Avoin peltonäkymä ja aukean paikan valoisissa olosuhteissa kasvanut koivu. Runsaan valon vuoksi puu kasvaa komeaksi ja leveälatvuiseksi.

20. Avoin peltonäkymä ja vanhaa maaseutupihamiljöötä. Takana siintää Haapajärvi.

KOHDESUUNNITELMIEN HOITOSUUNNITELMAT

SISÄÄNKÄYNNIT

Läntisen sisäänkäynnin jalkakäytävä katkeaa risteyksessä, joten suunnitelmassa jalkakäytävää jatketaan yhtenäisen jalankulkureitin luomiseksi. Uusii kävelytie erotetaan autotiestä 0.5m leveällä noppakivikaistaleella. Kiveyksellä korostetaan myös suojatietä, jolloin se toimii samalla hidasteena lisäten liikenneturvallisuutta. Teitä uusittaessa voidaan noppakiveä käyttää myös uusissa teissä tai pysäköintialueilla nurmisaumoilla, jolloin se auttaa hulevesien imeytymistä maahan.

Uusi rakentaminen liitetään olemassa olevaan rakennuskantaan väri- ja materiaalivalinnoin. Materiaalina käytetään puuta, joka maalataan jollain seuraavista sävyistä: keltainen, punainen, tai pastellivärit.

TORIALUE

Uutta torialuetta rajaamaan tuodaan uusia puu- ja pensasistutuksia. Puiksi ehdotetaan koivuja, jotka liittyvät luontevaksi osaksi jo olemassa olevaa puustoa sekä ehdotettua puukujanteen täydennystä. Pensaiden valinnassa tulee ottaa huomioon niiden syysväri. Lisäksi Torin keskiosaan ehdotetaan istutuksia vuodenajan mukaan ja talvisin joulukuusta, joka valaisee samalla muutakin Keskuskadun ympäristöä. Torin olemusta korostamaan alueelle tuodaan uusi kiveys, joka samalla ottaa paremmin myös huomioon hulevesien imeyttämisen kiveyksen saumojen kautta. Torin reunoille tuodaan penkkejä, jotka edesauttavat torin muodostumista kohtaamispaikaksi kyläläisille.

Torin takaosan puistikkoa tulee siistiä niin että pusikoitumista karsitaan ja rajausta toriin on yleisilmeeltään siisti. Torin ilmettä on oleellisesti muovaamassa vanha kauppahalli, joka on rakennettu 1920-luvun lopulla (Pöyry Finland Oy, 2013). Torin viihtyisän olemuksen kannalta oleellista on, että vanhan kauppahallin rakennus on edustavassa kunnossa ja sille löydetään käyttöä.

JUKOLANKUJAN PUISTO

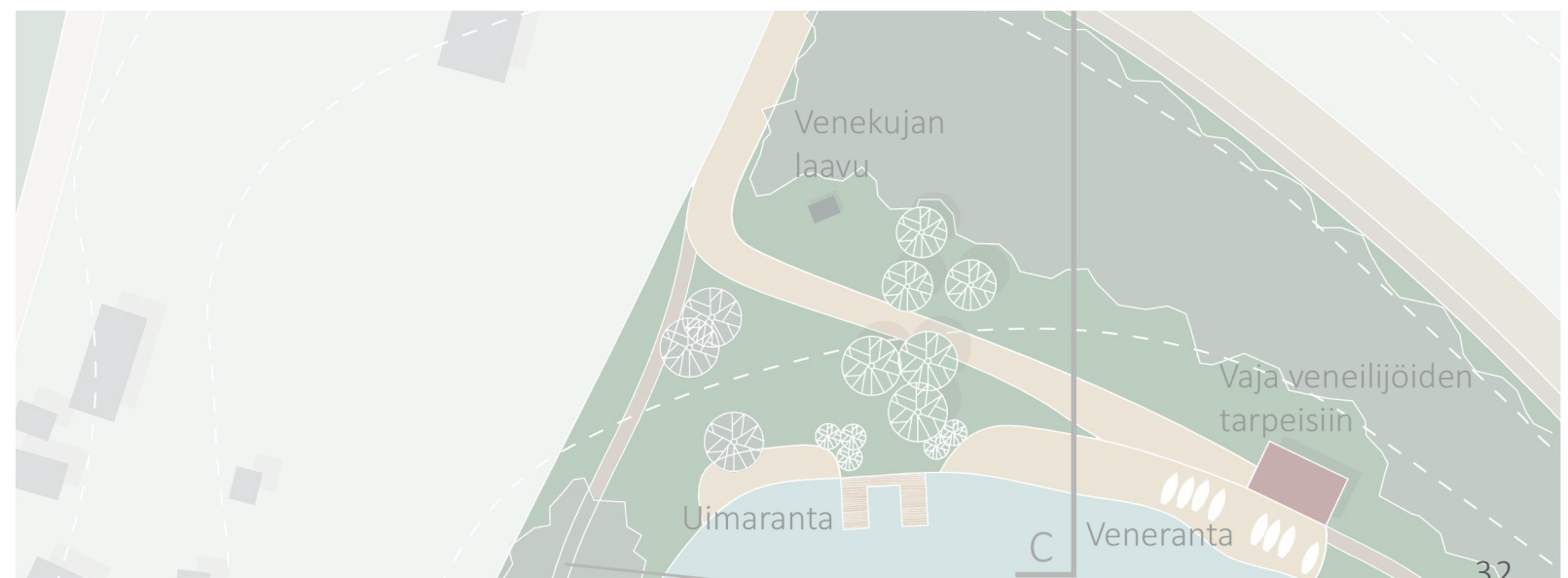
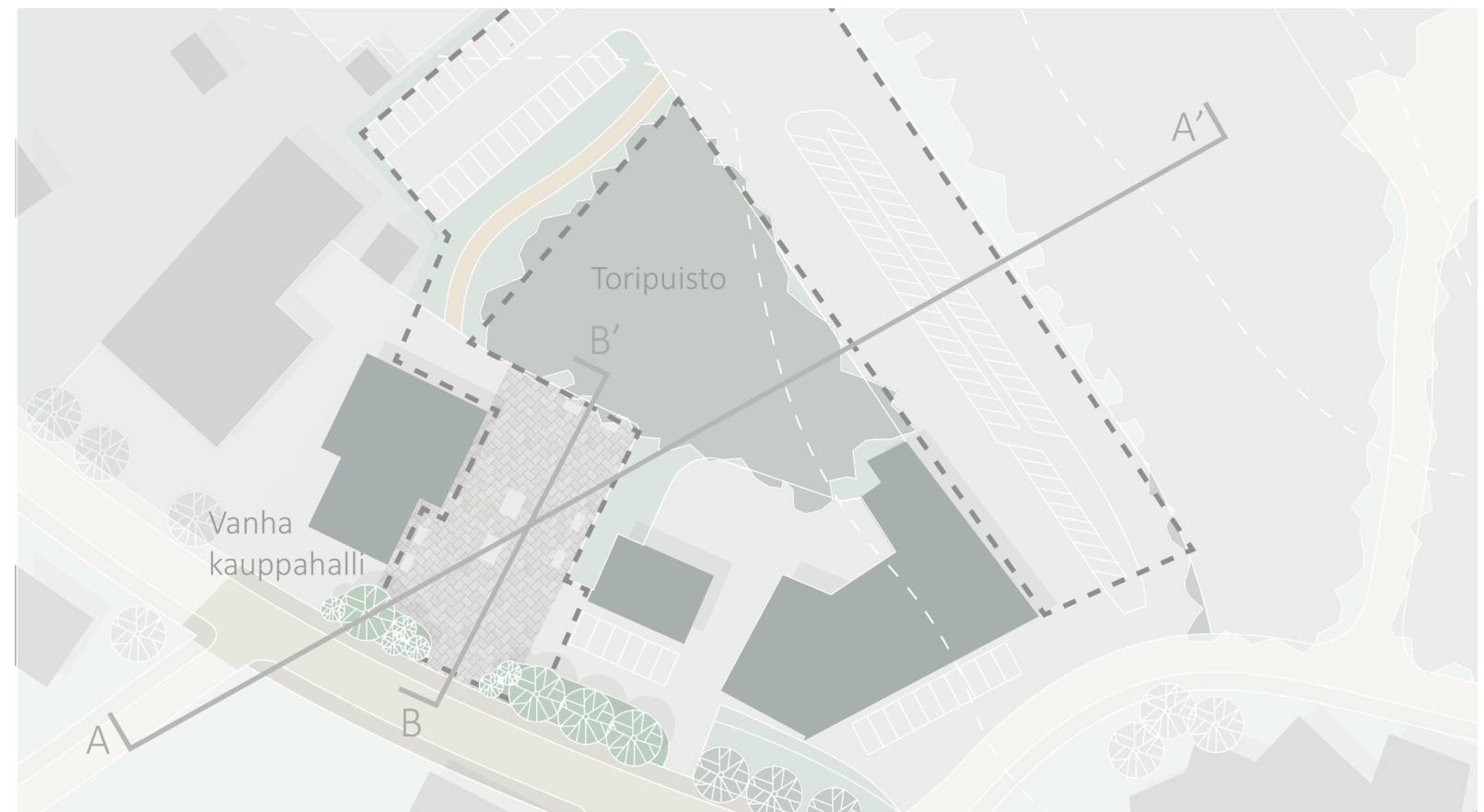
Suunnitelmassa ehdotetaan uutta viheraluetta S-Marketin rakennuksen taakse olevalle tyhjälle alueelle. Puiston kasvivalinnoissa pyritään ottamaan huomioon monimuotoisuus joko puiden valinnassa tai sitten koko viheralue voi toimia niittynä.

HAAPAJÄRVEN RANTA

Haapajärven rantaa uudistetaan erottelemalla rannat uimista ja veneilyä varten sekä tuomalla uutta puusto- ja pensasistutuksia erottelemaan näitä rantoja. Veneilyrannan yhteyteen ehdotetaan uutta vajaa veneilijöiden käyttöön. Vaja tehdään yhteensopivaksi alueen laavun kanssa. Lisäksi rannan aluskasvillisuutta kohennetaan. Suunnitelmassa ehdotetaan myös uusia reitistöjä, jotka lähtevät rannalta.

Rantakasvillisuus tulee ruopata erityisesti uuden uimarannan kohdalta ja tarpeen mukaan myös veneilijöiden ranta tulee pitää avoinna. Uimarannan materiaalina on hienojakoinen hiekka. Rannan läheisyyteen istutetaan uutta nurmea, joka toimii rannan yhteydessä oleskeluun soveltuvana alueena. Aluskasvillisuus saa muuttua heinämäisemmäksi ja hoitamattommaksi siirryttäessä pois päin rannasta kohti tietä ja tiheämpää puustoa. Uusissa puuistutuksissa suositetaan ympäristön vallitsevia puulajeja eli koivuja ja mäntyjä. Pensaissa otetaan huomioon niiden syysväri.

Rannalta lähtevät reitit molemmille puolille toteutetaan luomalla polku, joka seuraa rantaviivaa. Reitit varrelta raivataan kasvillisuutta vain sen verran mitä on välttämätöntä reitin mahdollistamiseksi, jotta ympäristö pysyisi mahdollisimman entisellään.

LÄHTEET:

Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen tiedostopalvelu. Saatavissa: <https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>

Nurmeksen kaupungin karttapalvelu. Saatavissa: <https://nurmes.karttatiimi.fi/>

Pöyry Finland Oy. (2013). Yleiskaavaselostus. Valtimon kunta, Taajaman yleiskaava. Saatavissa: http://static.pohjoiskarjala.net/valtimo.fi/documents/392833/430078/Valtimo_oyk_selostus_kv04032013_liitteineen.pdf/ (Viitattu 1.12.2021)

KUVALÄHTEET:

1. Google Maps
2. Google Maps
3. Google Maps
4. <https://crop.kaleva.fi/fXKkynSWdFLDFe8yDeKTJnWdnfo=/2600x3900/smart/https%3A//lorien-media->
5. https://www.lahdenmuseot.fi/uploads/sites/1/2021/01/5ef92036-digmk-v2020001_09-1024x683.jpg
6. <https://www.kulttuurikauppila.fi/wp-content/uploads/2020/07/aib2020-paula-suomen-kummalliset-kukat-2-kuva-inka-hyvnen-web.jpg>
7. https://www.hamhelsinki.fi/wp-content/uploads/2016/06/Kusama_espa_TI-3-800x533.jpg
8. https://www.jouluvalo.fi/uploads/images/Gallery/taidevalot_valoteokset/valoteos_170831.jpg
9. https://2.bp.blogspot.com/-zSxBVCpta1M/VW4ZOevpBEI/AAAAAAAAAGVc/Jeh1DzOgvoo/s1600/IMG_1697.JPG
10. https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcTCcEncGUtKjppQyf7xtJhXLIH-LLIyuhhsl_Q&usqp=CAU
11. https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQonpjs8_9-lYrn_hKYjpRtqJl-76TBaXwKNPg&usqp=CAU
12. <https://www.finn-opasteet.fi/wp-content/uploads/2020/10/upas60.jpg>
13. Google Maps
14. Google Maps
15. <https://motiivilehti.fi/wp-content/uploads/2019/06/viro-luonto-ymparistotaide-metsa-1280.jpg>
16. <https://www.mobilia.fi/sites/default/files/nakoalatasanne2.jpg>
17. https://caravan-lehti.fi/media/Rallsjo_levahdyspaikka.jpeg
18. Google Maps
19. Google Maps
20. Google Maps

Jos kuvassa ei ole lähdeviittauksen numeroa, kuva on otettu tai tuotettu raportin tekijöiden toimesta.